

SXEDIO.92D

12.4.1942: ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΕΞΑΙΡΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟ-ΙΤΑΛΩΝ. ΠΟΛΛΑ ΠΡΟΣΦΕΡΑΝ ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Οι Κύπριοι πολέμησαν στο πλευρό των Ελλήνων Στρατιωτών με όλη τη δύναμη της φυχής τους. Πέρα από το γεγονός ότι ανήκαν στο Κυπριακό Σύνταγμα, θεωρούσαν το ενδεχόμενο κατάληψης της Ελλάδας από τους γερμανο-ιταλούς ως το μεγαλύτερο κακό που θα μπορούσε να τους τύχει, μια και πρόσβλεπαν πάντοτε στην Ένωση της Κύπρου με αυτήν.

Για το πόσο μαχητικά πολέμησαν οι Κύπριοι στην Ελλάδα το ανέφερε ο αντισυνταγματάρχης Κ. Λίστερ σε επιστολή του προς τον επιθεωρητή του Κυπριακού Συντάγματος που δημοσιεύθηκε και στην κυπριακή εφημερίδα "Ελευθερία" 12 Απριλίου 1942:

Αγαπητέ Συνταγματάρχα,

" Χαίρομαι επωφελούμενος την ευκαιρία αυτή για να εκφράσω σε σας και το Σύνταγμα, και μέσω σας στο λαό της Κύπρου, την υπερηφάνεια μου γιατί μου έλαχε το προνόμιο να έχω υπό τη διοίκηση μου στην Ελλάδα μερικούς από τους σκαπανείς σας. Η παντοειδής εργασία τους υπό σφοδρούς βομβαρδισμούς, αξίζει τον έπαινο και την ευγνωμοσύνη του Βρετανικού λαού. Τι γεγονός ότι μερικοί είναι δυστυχώς αιχάλωτοι πολέμου δεν είναι δυσφημητικό γι' αυτούς πιστεύω δε ότι όταν σύντομα θα επανέλθουν στις εστίες τους, θα ανταμμειφθούν και θα αναποκατασταθούν, όπως τους αξίζει.

Εύχομαι σε σας και το Σύνταγμα καλήν τύχη.

Οι Κύπριοι αυτοί στρατιώτες, οι οποίοι κέρδισαν υψηλό έπαινο, βρίσκονταν προηγουμένως στη Δυτική Ερημο, όπου έλαβαν μέρος στην επίθεση του στρατηγού Γουέβελ, απεστάλησαν στην Ελλάδα κατά την έναρξη του 1941 και κατά τας αρχάς απασχολούντο στα προάστεια των Αθηνών. Όταν αναπτύχθηκε η γερμανική

επίθεση είχα την τιμή να αποσταλούν στην πρώτη γραμμή του μετώπου, κυρίως στη Λάρισα, προς υποστήριξη των συμμαχικών στρατευμάτων.

Σε συνεργασία με τους Βρετανούς βασιλικούς μηχανικούς παρασκεύασαν αεροδρόμια, κατασκεύασαν δρόμους και παρέδιδαν τρόφιμα και πυρομαχικά στα προκεχωρημένα στρατεύματα. Με την προέλαση των γερμανικών φυλάγγων, το έργο τούτο εκτελείτο κάτω από εντατικούς εχθρικούς βομβαρδισμούς από αέρος και μέσα από καταιγιστικά πυρά των πολυβόλων, με τα οποία έβαλλαν εναντίον τους τα εχθρικά μαχητικά που πετούσαν σε χαμηλό ύψος.

Όταν οι δυνάμεις μας εξαναγκάστηκαν στο τέλος να υποχωρήσουν μπροστά στη συντριπτική υπεροχή του εχθρού σε άνδρες και μηχανές, οι Κύπριοι σκαπανείς μετέσχαν στη γενική υποχώρηση. Μερικοί από αυτούς αποσύρθηκαν στις περιοχές γύρω από την Αθήνα και μεταφέρθηκαν με ασφάλεια. Οι άλλοι απεστάλησαν στο Ναύπλιο και τις Καλάμες (Καλαμάτα) όπου απέτυχε το έργο της μεταφοράς του και εκτός από λίγες εξαιρέσεις, αιχμαλωτίστηκαν. Ο διοικητής ενός λόχου Κυπρίων σκαπανέων, ο οποίος όπως και ο αντισυνταγματάρχης Λίστερ διατελεί τώρα αιχμάλωτος πολέμου στη Γερμανία, αφηγήθηκε τον τρόπο με τον οποίο οι άνδρες του μάχονταν κατά του εχθρού κατά τις τελευταίες τους στιγμές στις Καλάμες και όταν ακόμη η αιχμαλωσία τους ήταν αναπόφευκτη".

Οι Κύπριοι είχαν πολεμήσει επίσης και στο δυτικό Μέτωπο της Αφρικής. Οι αξιωματικοί τους είχαν πολλά να πουν γι' αυτούς, τους κυπρίους επισκέφθηκε ειδικός απεσταλμένος της κυπριακής εφημερίδας "Ελευθερία" ο οποίος έγραψε στις 8 Ιουνίου 1942 για τη ζωή τους και τη δράση τους από όσα του είχαν αφηγηθεί:

" Το στρατιωτικόν αυτοκίνητον που επρόκειτο να μας μεταφέρει εις στρατόπεδον του Κυπριακού Συντάγματος κάπου εις την Ερημον, διασχίζει γρήγορα τους δρόμους του Καΐρου, που σφύζουν ήδη - στις οκτώ το πρωί- από αένναον κίνησιν. Σε λίγο αφήνουμε πίσω

μας και τα τελευταία πανύψηλα κτίρια της αιγυπτιακής πρωτεύουσας, ένας φρουρός ψηλού αναστήματος και μάλλον μελαχροινός μας σταματά κάπου εις τα περίχωρα, μ' ένα ελαφρό μειδίαμα, για να εξακριβώσει την ταυτότητα μας, κι αμέσως έπειτα με το ίδιο μειδίαμα, μας κάνει νόημα να προχωρήσουμε.

Ο δρόμος της Ερήμου αρχίζει. Εις μάτην το βλέμμα προσπαθεί να διακρίνη κάποιαν αλλαγήν του τοπίου. Πουθενά ένα δένδρον. Ερημος παντού. Απέραντες εκτάσεις γης, δεξιά και αριστερά μας, σκεπασμένες από φαιάν άμμον, που τα φλογισμένα σπλάχνα της δεν είχαν ποτέ την ευτυχίαν να γνωρίζουν τα υγρά πλούτη του Νείλου, δεν εννοούν μήτε στιγμήν να θέσουν φραγμόν εις το βλέμμα μας.

Ιδού τέλος ότι φθάνομεν εις το Κυπριακόν στρατόπεδον. Μια ατελείωτη σειρά κατασκηνώσεων, επάνω εις την άμμον. Οτι επρόκειτο πραγματικά περί στρατοπέδου Κυπρίων, κατάλαβα από την πρώτη στιγμήν εις την παρουσίαν δύο στρατιωτών, που κουβέντιαζαν εκεί πλησίον. Προτού ακόμα αντιληφθώ εις ποίαν ακριβώς γλώσσαν μιλούσαν, η όλη των εμφάνισις μ' έκαμε να εννοήσω ότι ήσαν και οι δυο παιδιά δικά μας, από την Κύπρον.

Πρέπει να σημειωθή ότι δεν πρόκειται περί στρατοπέδου εις τας προκεχωρημένας γραμμάς. Ο λόχος των κυπρίων σκαπανέων που εστεγάζεται εδώ είχεν υπηρετήση εις το Λιβυκόν μέτωπον επί δύο σχεδόν συνεχή έτη και τώρα επανήλθεν εδώ να αναπαυθή, πράγμα που το ήξιζε πέρα για πέρα, μακριά από την ζώνην του κινδύνου. Αλλά και εδώ πόλεμος είναι. Και οι Κύπριοι Σκαπανείς δεν ήλθαν εδώ ως αργόσχολοι. Έτσι η νέα των ζωή δεν είναι μόνο γλέντι. Έχουν και εδώ πρόγραμμα καθημερινών ασκήσεων, ώστε να είναι πάντοτε έτοιμοι δι' οιαδήποτε νέα καθήκοντα εις τα οποία ήθελον κληθή.

Ημεθα τυχεροί, γιατί τη στιγμήν που εφθάσαμεν εκεί ολόκληρον το στρατόπεδον ευρίσκετο επί ποδός. Οι στρατιώται ήσαν χωρισμένοι εις ομάδας και εξετέλουν τας ασκήσεις του καθημερινού των

προγράμματος. Περιερχόμεθα το στρατόπεδον και τα πόδια μας, θυθίζονται εις την άμμον μέχρι του αστραγάλου. Ο καυτερός ήλιος της ερήμου κτυπούσε την άμμον σαν ένα πελώριο σφυρί κι' αυτή έβγαζε φλόγες. Κι όμως οι κύπριοι στρατιώται δεν εφάινοντο να επηρεάζωνται καθόλου από την ζέστην, αντίθετα ίσως προς ό,τι συνέβαινε μεταξύ μας.

Το πρώτον πράγμα που μας κάμνει εντύπωσιν είναι η αθλητική των εμφάνισις. Τι παραστήματα. Η στρατιωτική ζωή είχε κατορθώσει να χαρίση σε μερικούς μιαν τόσο επιβλητικήν σωματικήν εμφάνισιν, που δυσκολεύτηκα να τους αναγνωρίσω, καίτοι μου ήσαν πρόσωπα καλώς γνωστά από την Κύπρον. Εδώ μια ομάς εκτελεί διάφορα στρατιωτικά παραγγέλματα υπό το πρόσταγμα κυπρίου λοχίου. Είναι ένα ψηλό ξανθό παιδί που εκ πρώτης όψεως έδιδε την εντύπωσιν Αγγλου αξιωματικού, πρωτού καταταχθή εις το κυπριακόν σύνταγμα, ήτο διανομεύς κινηματογραφικών προγραμμάτων. Παρέκει μια άλλη ομάς εξετέλει σωματικές ασκήσεις. Ησαν όλοι ημίγυμνοι και τα σώματα τους είχαν αποκτήση το χρώμα του χαλκού. Τρίτη ομάς, φέρουσα ειδικας περιβολάς, έπαιζεν εκεί πλησίον καλαθόσφαιραν.

Σε κάποια στιγμή μια ιδιαίτερος ευχάριστη μυρωδιά γαργαλίζει τα ρουθούνια μας. Είναι μυρωδιά ψητού. Ανακαλύπτομεν αμέσως την πηγήν της. Είναι ένας υπαίθριος φούρνος και οι μάγειροι είναι επίσης κύπριοι στρατιώται το μεσημεριάτικο γεύμα είναι έτοιμον. Ψητό αρνί με πατάτες, άφθονο ψωμί, πιλάφι ρύζι, κολοκυθάκια και πορτοκάλια. Τα πορτοκάλια δεν προήρχοντο δυστυχώς από την Κύπρον. Το κρέας αποτελεί εις το στρατόπεδον καθημερινήν τροφήν. Οι πατάτες έρχονται από την Αμερικήν, μέσα σε μικρά τενεκεδένια κουτιά. Πολλά τέτοια κουτιά ευρίσκοντο ανοιγμένα εκεί πλησίον.

Ενώ οι Κύπριοι στρατιώται παίρνουν χαρούμενοι το γεύμα των κάτω από τα μεγάλα αντίσκηνα, έπειτα από τας κοπιώδεις ασκήσεις της ημέρας, και αμέσως μετά το γεύμα, μου δίδεται η

ευκαιρία να κουβεντιάσω μαζί τους. Είναι όλοι ευχαριστημένοι από την στρατιωτική ζωή που διάγουν. Οι περισσότεροι μου ζητούν πληροφορίες για τους συγγενείς και τους φίλους των, εις την Κύπρον. Άλλοι με παρακαλούν να περάσω από τα σπίτια των και να πάρω χαιρετισμούς στους δικούς τους. Παίρνουν ταχυδρομείον από τη Κύπρον, αλλά όπως μου λέγουν, κάποτε συμβαίνει και το αντίθιτον, λόγω, ίσως των συχνών μετακινήσεων των. Διψούν επίσης για περισσότερα βιβλία και εφημερίδες. Σχετικά με το τελευταίον αυτό πληροφορήθηκα ότι εις την περίπτωσιν ενός λόχου ηγοράσθησαν από ειδικόν ταμείον βιβλία αξίας **18** λιρών.

Εις εκ των ανδρών μετά των οποίων συνωμίλησα ήτο ένας κύπριος σκαπανεύς, ο οποίος είχε υπηρετήσει εις τον τομέα του Τομπρούκ επί **13** ολοκλήρους μήνας. Οι Κύπριοι Σκαπανείς, όπως με πληροφορήσεν, είχαν μεταφερθή κατά τινα περίοδον δι' υπηρεσίαν μέχρι της Δέρνας. Η εργασία των συνίσταται εις εκφορτώσεις πολεμικών ειδών και τροφίμων, τα οποία μεταφέρονται εις το μέτωπον διά φορητών αυτοκινήτων. Όλον αυτό το υλικόν πρέπει να αποθηκευθή και να αποκρυβή μέρος ότου χρειασθή διά τας επιχειρήσεις, Προ της τελευταίας επιθέσεως, οι Κύπριοι Σκαπανείς ήσαν εκείνοι εις τους οποίους είχε ανατεθή η κατασκευή μιας προκεχωρημένης βάσεως, βενζίνης όπισθεν της γραμμής του μετώπου.

Ο Σκαπανεύς αυτός με επληροφόρησεν επίσης ότι ο λόχος του χρησιμοποιείται εις την κατασκευήν οδών και σωληνογραμμών, ως και εις έργα υδατοπρομηθείας. Καθ' όλον αυτό το διάστημα, ο λόχος του απώλεσεν ένα μόνον άνδρα συνεπεία αεροπορικής δράσεως του εχθρού, καίτοι αι εχθρικά επιδρομαί ήσαν συχναί. Εκ της Δυτικής ερήμου, προσέθεσεν, ο λόχος του εταξίδευσεν σιδηροδρομικώς, το ταξίδιον δε αυτόν διήρκεσε τέσσαρας ημέρας. Κατά την παραμονήν των εις το Ταμπρούκ ελάμβανον τακτικά ταχυδρομείον από την Κύπρον. Καθώς και ξηρούς καρπούς, οι οποίοι εποίκιλλον την αναποφεύκτως μονότονον δίαιταν του

μετώπου.

Εις ιδιαιτέρας συνομιλίας μου με Άγγλους αξιωματικούς ήκουσα τα καλύτερα λόγια για τους κυπρίους στρατιώτας. Είναι πειθαρχικοί, σπανίως παρέχουν εφαρμογή παραπόνου εις τους ανωτέρους των, εργάζονται σκληρά και, γενικά εκτελούν πιστώς και ευσυνειδήτως το καθήκον των. Το ζήτημα της επ' αδεία επανόδου των εις την Κύπρον δεν διαφεύγει την προσοχήν των υπευθύνων, ήδη δε πολλοί εξ αυτών ευρίσκονται εις την Κύπρον μεταξύ των οικογενειών των. Κάποτε πολύ σύντομα ίσως θα έλθη η σειρά όλων να επανίδουν τους ιδίους των, γι' αυτό δεν πρέπει ν' ανησυχούν".